

Motion till riksdagen 2013/14:A262

av **Amineh Kakabaveh m.fl. (V, MP)**

Osynliggörandet av invandrarkvinnorna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden bör utredas noga och kartläggas i syfte att vidta åtgärder som motverkar osynliggörande och diskriminering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör göras en utvärdering av olika arbetsmarknadsprojekt och insatser riktade till invandrade kvinnor i syfte att se vilka projekt som verkligen fungerat.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillgången till barn- och äldreomsorgen måste utformas så att den inte i praktiken missgynnar grupper av medborgare på grund av etnicitet eller ursprung.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den för att främja jämställdhet och underlätta för invandrade kvinnors etablering i arbetslivet bör avskaffa vårdnadsbidraget.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att vidga bilden av invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden, utifrån vilken åtgärder sedan kan utformas och vidtas.

¹ Yrkande 4 hänvisat till SfU.

Fel! Okänt namn på

Bakgrund

Det är hög tid att uppmärksamma invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden. Talmannens referensgrupp för jämställdhetsfrågor anordnade under Almedalsveckan i år ett seminarium, vilket var ett steg i rätt riktning. Många har emellertid i flera år drivit denna fråga på olika sätt utan att få mycket gehör.

Flera forskare, bl.a. Wuokko Knocke, har genom sin forskning visat att kvinnor som kategoriserats som invandrare har bidragit till att bygga upp det svenska välfärdssamhället genom att utföra de minst åtråvärda, de lägst avlönade och de mest slitsamma jobben inom industrin eller i vårdsektorn. Om dessa kvinnor inte hade varit beredda att utföra dessa jobb, hade Sverige inte förmått genomgå den ekonomiska utveckling man gjort, än mindre hade man klarat av vårdsnaden av barn och äldre. Bland dessa kvinnor har det ständigt funnits en andel med låg utbildning. Likafullt har deras arbetskraft varit ett viktigt tillskott. De har ofta kvarhållits i dessa jobb under lång tid och därmed berövats utvecklingsmöjligheter. Bland dessa kvinnor har det också funnits en stor andel kvinnor med en god utbildningsbakgrund. De hade kunnat utgöra ett viktigt bidrag till den svenska ekonomin, men p.g.a. olika hinder fastnat i lågbetalda s.k. okvalificerade yrken.

Vi lever i en alltmer globaliserad värld, och i denna värld kan invandrade kvinnor till följd av sina kunskaper och erfarenheter medverka till en fördjupad internationell förståelse. Invandrade kvinnor kommer inte till ett nytt land som oskrivna blad. De har redan ett liv och en historia då de går över gränsen till Sverige. Ett faktum, som trots mer än över 60 år av efterkrigsinvandring fortfarande tycks komma i skymundan i det offentliga samtalet, är att invandrare inte bara är invandrare utan att de faktiskt också är kvinnor och män. Visst är det så att både kvinnor och män som invandrat till Sverige, antingen därför att deras arbetskraft behövdes här eller för att undkomma krig och förföljelse i någon annan del av världen, har drabbats av underordning och maktlöshet. När det gäller kön – i kombination med etnicitet och klass – kan vi inte annat än att enkelt konstatera att kvinnor med invandrarbakgrund i alla tider har drabbats och fortsätter att drabbas av osynlighet i samhället och arbetslivet.

Kanske finns det en historisk förklaring till denna könsblindhet i och med att det var män som uttryckligen efterfrågades som arbetskraft till efterkrigstidens expanderande industrier. Men å andra sidan finns det belägg för att även kvinnor invandrade till Sverige så tidigt som på 1950-talet, att de behövdes i bl.a. textilindustrin eller som hembiträden. Efterhand blev kvinnorna också efterfrågade till de lägst värderade och mest slitsamma jobben i industrierna. Städning blev de invandrade kvinnornas främsta yrkesområde. Ibland syntes de i statistiken som siffror, men knappast som levande människor.

I stället för att erkänna kvinnornas arbete och deras insatser för den svenska ekonomin och deras bidrag i uppbyggandet av välfärden, gav osynligheten utrymme för de schablonbilder och stereotyper som blev ett stående inslag i det offentliga samtalet. Medan ”invandraren” länge hade varit liktydig

med en man, blev ”invandrarkvinnan” liktydig med en anonym stackars varelse, en varelse utan andra egenskaper och utan andra erfarenheter än dem som majoritetssamhället tillskrev henne.

I själva verket – och trots deras tunga och förslitande arbeten – är det ett historiskt misstag att se dessa kvinnor som offer och inte som de kämpande och arbetande kvinnor de faktiskt har varit. Begreppet ”invandrarkvinnor” tjänar enbart syftet att anonymisera och generalisera kvinnor som faktiskt representerar en mångfald av erfarenheter och egenskaper. Det handlar om kvinnor som kämpar för sin plats i samhället, om kvinnor som kämpar för sina barn och familjer och om kvinnor som både vill och kan bidra med sitt arbete och erfarenheter till vårt gemensamma samhälle och vår gemensamma ekonomi. Det handlar om kvinnor som måste bli synliga och om kvinnor vars röster måste bli hörda.

Invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden bör noga utredas och kartläggas i syfte att vidta åtgärder som motverkar osynliggörande och diskriminering.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Invandrade kvinnor är tredubbelt diskriminerade

I dag skiljer sig sysselsättningsgraden mycket mellan kvinnor och män samt inte minst mellan utrikes och inrikes födda personer. Inrikes födda män har den högsta sysselsättningsgraden, 70 %, medan utrikes födda kvinnor har en sysselsättningsgrad på 51 %. För inrikes födda kvinnor är motsvarande siffra 66 % och för utrikes födda män 61 %. Under åren 2005–2010 minskade sysselsättningsgraden mest för utrikes födda kvinnor.

Högst sysselsättningsgrad har personer från Norden, Sydamerika och EU, medan grupperna med lägst sysselsättning kommer från Asien och Afrika. Detta visar att möjligheten att få ett arbete inte bara beror på vistelsetiden i Sverige utan även på etniskt ursprung. Även kvinnornas utbildningsnivå påverkar möjligheten att få jobb. Invandrade kvinnor utsätts på så sätt för en tredubbel diskriminering, dels p.g.a. sitt kön, dels p.g.a. sin klass och sin etniska tillhörighet.

Andelen arbetslösa är betydligt högre bland utrikes födda än bland dem som är födda i Sverige. Inrikes födda män har en arbetslöshetsgrad på 6,7 % jämfört med 16,9 % för utrikes födda kvinnor. Arbetslösheten tycks även öka mer bland utrikes födda kvinnor än bland övriga grupper (RUT dnr 2011:1321).

Bara 38 % av kvinnorna födda i Afrika har ett arbete jämfört med kvinnor födda i Sverige, av vilka 78 % har arbete (2009, RUT dnr 2011:581). Bland kvinnor födda i Sverige var arbetslöshetsnivån 7 % år 2009. Bland kvinnor som invandrat och som varit i Sverige 5–9 år var arbetslöshetsnivån mer än tre gånger så hög, 23 %. För kvinnor som varit i Sverige 10–19 år var arbets-

Fel! Okänt namn på

lösheten mer än dubbelt så hög, 15 %, som för kvinnor födda i Sverige (RUT dnr 2011:581).

Konsekvenserna av detta systematiska missgynnande av invandrade kvinnor visar sig tydligt i inkomstfördelningen. 44 % av kvinnorna födda utanför Europa befann sig 2009 i den lägsta inkomstgruppen jämfört med 20 % av de svenskfödda kvinnorna. (RUT dnr 2011:581).

Föräldrarnas fattigdom drabbar barnen. Barn till ensamstående föräldrar, varav de flesta är kvinnor, med utländsk bakgrund är dubbelt utsatta. Att leva i fattigdom har en mängd negativa konsekvenser för barn. Det är väl belagt att en fattig barndom ökar risken för social utsatthet senare i livet. Sannolikheten att själv hamna i de lägre inkomstkikten ökar ju lägre inkomster föräldrarna hade under barnens uppväxt.

Det bör göras en utvärdering av olika arbetsmarknadsprojekt och insatser riktade till invandrade kvinnor i syfte att se vilka projekt som verkligen fungerat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Forskning visar att barn i bostadsområden med låg inkomstnivå löper tre gånger så hög risk att utsättas för våld i hemmet som genomsnittet och löper dubbelt så stor risk att bli utsatta för mobbning. Studier har även tydligt visat på samband mellan fattigdom och t.ex. utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden och hälsa och trygghet i det egna bostadsområdet.

Invandrade äldres omsorgsbehov har i större utsträckning än äldre svenskars lösts genom s.k. anhöriganställning eller med anhörigbidrag.

Kvinnornas ansvar för omsorgen av sina äldre anhöriga blir ett hinder för att kunna förvärvsarbeta, studera eller för att ha sysselsättningar utanför hemmet och familjen. Detta försvårar kvinnornas egen integration i samhället.

Tillgången till barn- och äldreomsorgen måste utformas så att den inte i praktiken missgynnar grupper av medborgare på grund av etnicitet eller ursprung. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Avskaffa vårdnadsbidraget

Vårdnadsbidraget har blivit en kvinnofälla, i synnerhet för långtidsarbetslösa och invandrade kvinnor. Av de föräldrar som beviljats vårdnadsbidrag är 90,7 % kvinnor, och sökande med utländsk bakgrund är överrepresenterade i förhållande till befolkningen i stort. Vidare är sysselsättningsgraden för de sökande föräldrarna lägre i förhållande till den totala befolkningen med barn i åldersgruppen 0–3 år (RUT 2011:1321). Konsekvensen blir att kvinnorna riskerar att isoleras i hemmet, vilket leder till ett ekonomiskt beroende av makar och släktingar. Det är ingen nyhet att kvinnor som saknar förankring på arbetsmarknaden, t.ex. p.g.a. att de nyligen invandrat, hellre väljer att ansöka om vårdnadsbidrag för att få en försörjning, än än en blygsam sådan, än att inte ha någon inkomst alls. Detta visar tidigare undersökningar från både Sverige, Finland och Norge.

Undersökningar visar även att bidraget har lett till minskad ekonomisk jämställdhet, större skillnader i fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt minskad makt och inflytande för kvinnor.

Antalet ansökningar om vårdnadsbidrag som direkt kan kopplas till föräldrarnas socioekonomiska status är djupt oroande. En anledning till att förskolan subventioneras är att den är en pedagogisk verksamhet som utvecklar barnens sociala förmåga. Det är i förskolan som grunden till det livslånga lärandet läggs. Att skattepengar nu används till att hålla barn borta från förskolan är därför en utveckling i helt fel riktning. Två förskolor på Järvafältet i Stockholm, där andelen med utländsk bakgrund är hög, har lagts ned p.g.a. vårdnadsbidraget. Tydligare än så kan knappast vårdnadsbidragets segregering och avlägsnande inverkan på invandrade kvinnor och deras barn illustreras.

För att främja jämställdhet och underlätta för invandrade kvinnors etablering i arbetslivet bör vårdnadsbidraget avskaffas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Att ta fram en strategi som fungerar

Vägen till ett arbete ser olika ut för olika grupper av invandrade kvinnor. Vissa är högutbildade när de kommer till Sverige medan andra är analfabeter. Därför måste åtgärderna för att hjälpa kvinnorna ut på arbetsmarknaden anpassas efter individens förutsättningar. Lösningen på problemen med att få ett arbete för högutbildade är inte att "få in en fot på arbetsmarknaden" genom att ta ett jobb under sin utbildningsnivå. Tvärtom så riskerar utländska akademiker som tar jobb som de är överkvalificerade för att fastna där (Integrationsverket 2006, RUT 2011:1321). Detta är ett stort slöseri med människors kompetens och en förlust för Sverige.

År 2009 lade regeringen fram en strategi för en jämställd arbetsmarknad (skr. 2008/09:198). Invandrade kvinnors situation nämns endast under en åtgärd.

Det saknas uppföljning av tidigare arbetsmarknadsprojekt och liknande insatser som riktat sig till invandrarkvinnor. Att veta vad som fungerat bra och vilka projekt som faktiskt lett till att invandrade kvinnor kunnat etablera sig på arbetsmarknaden är viktigt inför planeringen av kommande åtgärder.

Regeringens egen expertgrupp (ESO-rapport 2011:5 Sysselsättning för invandrare) menar att vårdnadsbidraget ska avskaffas, just p.g.a. de negativa effekterna för invandrade kvinnor och deras barn.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att vidga bilden av invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden, utifrån vilken sedan åtgärder kan utformas och vidtas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 25 september 2013

Amineh Kakabaveh (V)

Bengt Berg (V)

Annika Lillemets (MP)

Valter Mutt (MP)

Siv Holma (V)

Jan Lindholm (MP)